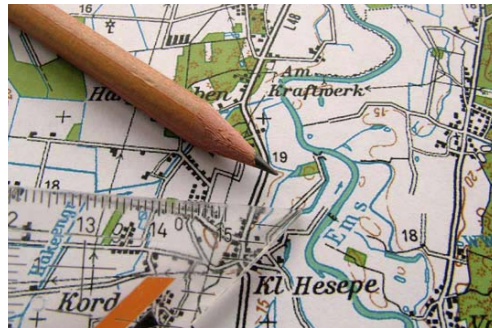

Samenwerking

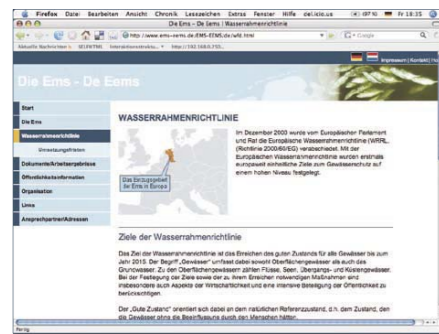
Voor het omvangrijke uit de KRW resulterende takenpakket is dringend een verdere intensieve bovenregionale- en internationale samenwerking geboden, niet in de laatste plaats met het oog op de realisatie van een gezamenlijk beheersplan, zoals dat door de Internationale Stuurgroep Eems is aangekondigd.

Hierbij speelt met name ook de harmonisatie van de beheersdoelen een grote rol, waaraan onder meer invulling wordt gegeven door de uitwisseling van kennis en ervaring met relevante watergebruikers en andere betrokken organisaties, zoals toerisme, monumentenzorg etc. Internationale workshops behoren tot de meest geschikte instrumenten om verschillende ideeën samen te voegen tot één geheel met een inspirerend effect op de verdere ontwikkeling van maatregelen.

Het is nu aan het stroomgebiedsdistrict Eems om, rekening houdende met de belangrijke waterbeheerskwesties, beheersdoelen en oplossingsstrategieën vast te leggen en op basis daarvan uiterlijk eind 2009 een beheersplan voor het stroomgebiedsdistrict Eems te ontwikkelen. De verschillende betrokken Duitse deelstaten en Nederland zullen gelijktijdig maatregelen uitwerken, die worden samengevoegd tot concrete maatregelenprogramma's die zijn afgestemd op de eerder vastgestelde gemeenschappelijke beheersdoelen.

Communicatie

Bij de uitvoering van de KRW is het naast de intensieve samenwerking op nationaal en internationaal niveau, minstens even belangrijk dat het algemene publiek wordt betrokken bij de ontwikkeling van maatregelen voor het stroomgebiedsdistrict Eems, dat de belangrijkste actiegebieden aan de bevolking worden gepresenteerd en dat zij van afgestemde, aanschouwelijke en algemeen begrijpelijke informatie wordt voorzien. Met name gezien de grote verscheidenheid van taken die bij de uitwerking van een deugdelijk pakket van maatregelen komen kijken, is een breed publiek draagvlak een waardevolle ondersteuning.

Doelgerichte public relations-activiteiten bewerkstelligen bovendien dat men zich bewuster wordt van het maatschappelijk belang van de bescherming van het watersysteem en dat wordt onderkend dat het niet volstaat om alleen hier en daar wat verbeteringen te realiseren.

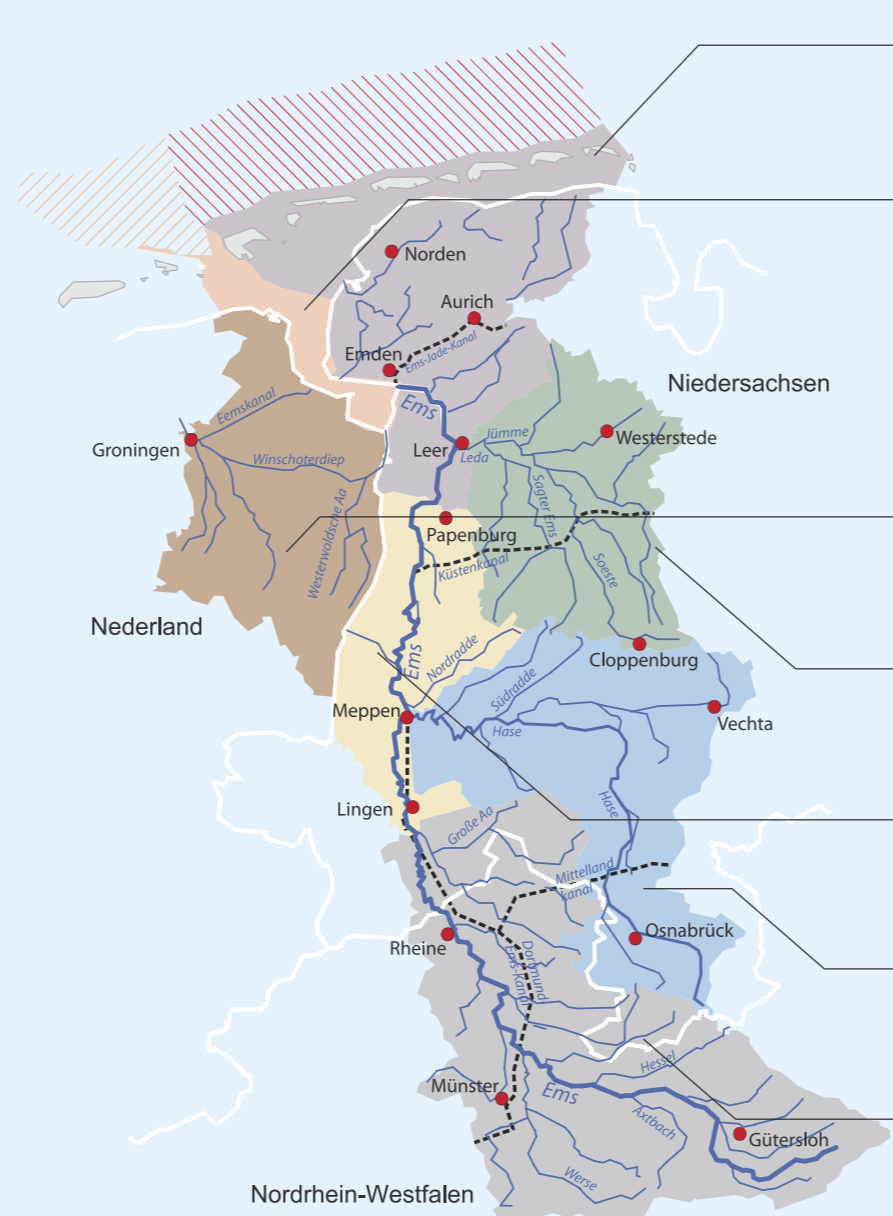
De internationale stuurgroep Eems biedt daarom meerdere kanalen aan, zoals de internetsite en de diverse flyers, die het publiek kan gebruiken om zich te informeren over de verschillende maatregelen en de lopende planning.

Geschäftsstelle Eems beim
Niedersächsischen Landesbetrieb für Wasserwirtschaft
Küsten- und Naturschutz (NLWKN),
Betriebsstelle Meppen
Haselünner Straße 78
49716 Meppen
Telefon: +49 5931 406-141
Email: gs-ems@nlwkn-mep.niedersachsen.de

www.ems-eems.de
www.ems-eems.nl

Bearbeitungsgebiete und Ansprechpartner / Deelstroomgebieden en contactpersonen

- Untere Ems**
NLWKN, Betriebsstelle Aurich
Dirk Post, Tel. +49 4941 176-179
Dieter de Vries, Tel. +49 4941 176-157
- Ems-Dollart-Ästuar, Eems-Dollard-Estuarium**
Ständige Deutsch-Niederländische Gremzwässer kommission, Unterausschuss G (Ems-Dollart)
Arbeitsgruppe Wassergüte

Permanente Nederlands-Duitse Grenswaterencommissie Subcommissie G (Eems-Dollard)
Werkgroep Waterkwaliteit
Dirk Post, Tel. +49 4941 176-179
Dick As, Tel. +31 582344-368
- Nedereems**
Ministerie van Verkeer en Waterstaat, Directoraat-Generaal Water (DGW/CSN)
Utrecht, Diederik van der Molen, Tel. +31 302307990
- Leda / Jümme**
NLWKN, Betriebsstelle Cloppenburg
Martin Windhaus, Tel. +49 4471 886-125
Dirk Post, Tel. +49 4941 176-179
- Ems / Nordradde**
NLWKN, Betriebsstelle Meppen
Mathias Eberle, Tel. +49 5931 406-141
Hermann Hebbelmann, Tel. +49 5931 406-142
- Hase**
NLWKN, Betriebsstelle Cloppenburg
Martin Windhaus, Tel. +49 4471 886-125
Michael Klaus, Tel. +49 4471 886-133
- Obere Ems**
In Nordrhein-Westfalen:
Bezirksregierung Münster
Peter Loheide, Tel. +49 251 411-5687
Thomas Spieker, Tel. +49 251 411-5729

In Niedersachsen:
NLWKN, Betriebsstelle Meppen
Mathias Eberle, Tel. +49 5931 406-141
Hermann Hebbelmann, Tel. +49 5931 406-142

Die Partner / De partner

Niedersächsischen Landesbetrieb für Wasserwirtschaft Küsten- und Naturschutz (NLWKN), Betriebsstelle Meppen
Haselünner Straße 78
49716 Meppen
poststelle@nlwkn-mep.niedersachsen.de
Mathias Eberle, Tel. +49 5931 406-141
Josef Schwanken, Tel. +49 5931 406-126

Ministerie van Verkeer en Waterstaat
Directoraat-Generaal Water (DGW)
Plesmanweg 1
Postbus 20904
NL - 2500 EX Den Haag
marc.de.rooy@minvenw.nl
Marc de Rooy, Tel. +31 70 3516-171

Geschäftsstelle Eems-NRW
c/o Bezirksregierung Münster
Nevinghoff 22
48147 Münster
dez54@brms.nrw.de
Peter Loheide, Tel. +49 251 411-5687

Foto-drukproef: NLWKN (Titel; pagina 2; pagina 4; pagina 5, foto 1),
© jltfoto - Fotolia.com (pagina 5, foto 3) photocase.de (pagina 3, foto 1, 2; pagina 5, foto 2)

DIE EMS in Europa DE EEMS

die Europäische Wasserrahmenrichtlinie und ihre Umsetzung an der Ems

De Europese Kaderrichtlijn Water en haar implementatie aan de Eems

Water is voor het leven op onze planeet onontbeerlijk. De Europese Kaderrichtlijn Water (KRW), die in het jaar 2000 van kracht werd, heeft als primaire doelstelling de kwaliteit van het water ten behoeve van de mens, dieren en planten te behouden en te verbeteren.

voor scheepvaart en bedijking voor de veiligheid – wordt gestreefd naar een 'goed ecologisch potentieel' en een 'goede chemische toestand'. Beschermde gebieden moeten voldoen aan alle normen en doelstellingen in de communautaire wetgeving op grond waarvan de verschillende gebieden zijn aangewezen.

belangrijk aspect van het beheersplan is dat de meest kostenefficiënte maatregelen, dat wil zeggen die maatregelen waarmee tegen de geringste kosten een maximale ecologische verbetering wordt bereikt, in beeld moeten worden gebracht en tot één samenhangend pakket van maatregelen moeten worden samengevoegd.

De Eems, haar zijtakken, het bijbehorende grondwater en de wateren aan de kust vormen het internationale stroomgebiedsdistrict Eems. Ter bescherming en behoud van dit totale systeem dienen in 2009 beheersplannen te zijn uitgewerkt met vastgestelde doelen, die uiterlijk in 2015 moeten zijn gerealiseerd. Het is dan ook zaak vaart te zetten achter de ontwikkeling van het 'systeem Eems' tot een ecologisch zo evenwichtig mogelijke natuurlijke ruimte, en tegelijkertijd het duurzame gebruik van de wateren te waarborgen.

Deze ambitieuze doelstellingen kunnen alleen worden bereikt door samenwerking tussen de aanliggende deelstaten/landen Nordrhein-Westfalen, Niedersachsen en Nederland. Een

Actuele stand in het "reisschema":
Volgende tussenstop: ontwerp-beheersplan met maatregelenprogramma's.

Tijdpad voor de invoering van de kaderrichtlijn water

22.12.2000	Kaderrichtlijn Water van kracht geworden ✓
tot 2003	Omzetting in nationale wetgeving ✓
tot 2004	Benoeming van de bevoegde autoriteiten (Rapportage 2004) ✓
tot 2005	Eerste inventarisatie over de toestand van de wateren = Rapportage 2005 ✓
tot 2006	Monitoringsprogramma's ✓
tot 2009	Beheersplan met maatregelenprogramma
tot 2010	Kostenterugwinning voor waterdiensten
tot 2012	Uitvoering van het maatregelenprogramma
tot 2015	Realiseren van de milieudoelstellingen

Inventarisatie

In 2005 is een inventarisatie van de Eems bij de Europese Commissie ingediend, met een analyse van de wateren, een beoordeling van de effecten van menselijke activiteiten op de toestand van de oppervlaktewateren en het grondwater, alsmede een economische analyse van het watergebruik. Zo kon

voor het eerst iets worden gezegd over de mate waarin de actuele toestand van de wateren afwijkt van de doelstellingen van de KRW.

De toestand van de wateren kon daarbij echter vanwege de beperkt beschikbare gegevens en de tot 2004 gehanteerde monitoring- en beoordelingscriteria alleen nog grof worden ingeschat. De oorzaak was met name dat de KRW een aantal beoordelingscriteria bevat waaromtrent in 2004 nog geen of slechts onvolledige informatie beschikbaar was. Het sinds 2007 lopende, uitgebreide monitoringprogramma is bedoeld om de tot dusver verrichte evaluaties te verifiëren, eventueel te detailleren en/of met nieuwe inzichten aan te vullen. Zo kunnen maatregelen worden vastgelegd die berusten op het meest recente datamateriaal en die de gestelde doelen helpen te realiseren.

Toevoer naar de oppervlaktewateren

De partners in het Eemsgebied bemonsteren de Eems en haar zijrivieren al decennia lang. De resultaten laten zien dat de wateren in vrijwel het hele stroomgebied van de Eems sterk met nutriënten zijn belast. Het merendeel van de naar de rivieren, meren en het grondwater uitgespoelde nutriënten, met name nitraatstikstof, is afkomstig uit de intensieve landbouw en de daarin ruimschoots vertegenwoordigde veehouderijen. In een aantal gevallen spelen ook de nutriëntenvrachten uit stedelijke- en industriële zuiveringsinstallaties en uit gescheiden- en gemengde rioolstelsels een rol. De afgelopen jaren hebben de inspanningen van de, bij het stroomgebiedsdis-

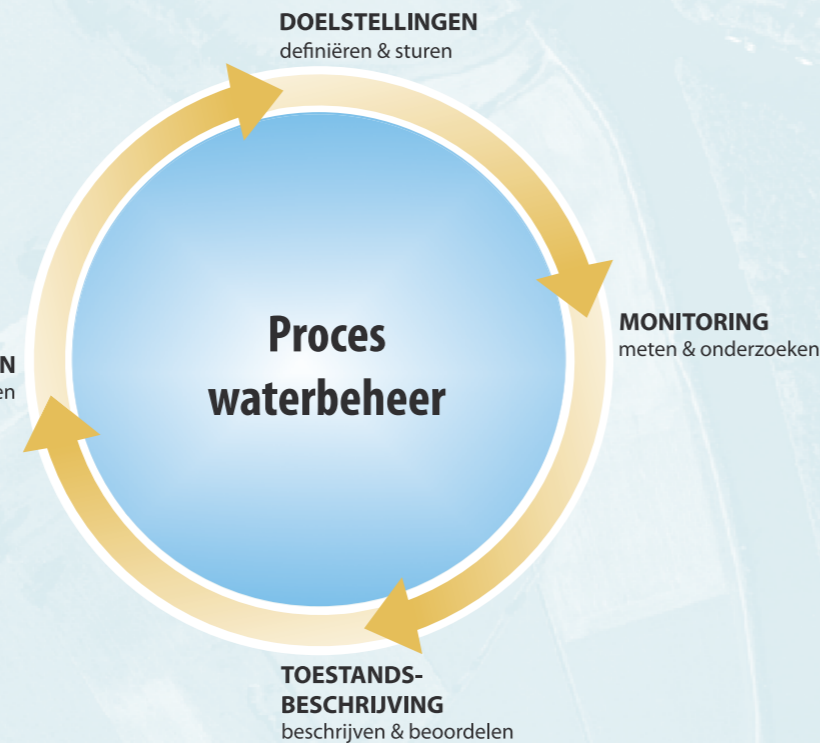
trict betrokken, partijen echter al geleid tot een verbetering van de zuiveringscapaciteit van de zuiveringsinstallaties en zodoende tot een reductie van de vrachten.

In de overgangs- en kustwateren van de Eems draagt bovendien de toevoer uit aangrenzende zeegebieden en kustwateren, met name uit het Rijngebied, bij aan de nutriëntenbelasting, evenals de toevoer via de lucht. Het effect daarvan op het aquatisch milieu is ook merkbaar in een aantal binnenwateren, waaronder meren.

Behalve door nutriënten wordt het systeem belast door zouthoudende

MAATREGELEN
saneren & verbeteren

mijnwaterlozingen uit de steenkolenmijnbouw bij Ibbenbüren.

Bij de planning van maatregelen en beheer moet rekening worden gehouden met de belangen van de landbouw, het toerisme, de scheepvaart, monumentenzorg en andere gebruikers, zodat de goede toestand of het goed ecologisch potentieel waarschijnlijk in 2015 niet overal zal zijn bereikt.

Toevoer naar het grondwater

De bevindingen van de rapportage 2005 maakten, voor wat betreft het grondwater in het stroomgebied van de Eems, duidelijk dat voor vrijwel het hele gebied het doel van een 'goede toestand' niet wordt bereikt. Dit houdt direct verband met de grootschalige intensivering van de landbouw met een sterke concentratie op de veehouderij. In het stroomgebied van de Eems ontbreekt het in de regel aan omvangrijke geologische deklagen die het grondwater beschermen tegen de belasting met nutriënten, met name nitraat.

Ook is in delen van het stroomgebied Eems de belasting met gewasbescher-

mingsmiddelen onverminderd reden tot zorg. Andere oorzaken van de belasting van het grondwater zijn de toepassing van herbiciden en de toevoer uit oppervlaktewateren. In het kader van de monitoring wordt onderzocht of er daarnaast nog andere bronnen verantwoordelijk zijn voor de lozing van gewasbeschermingsmiddelen en ongediertebestrijdingsmiddelen in de wateren.

De bijdrage aan de toevoer van verontreinigende stoffen vanuit de landbouw is relatief groot en maatregelen op dit gebied zullen pas op de lange termijn effect hebben. De landbouw is voor het Eemsgebied een onontbeer-

lijke economische sector. Doordat de uitvoerings- en beheersplanning mede rekening houdt met het belang van de landbouw, worden vergaande maatregelen op korte termijn in deze sector als niet kosteneffectief ingeschat. Ook voor het grondwater geldt daarom dat in 2015 niet overal de 'goede toestand' kan worden bereikt.

Hydromorfologie

Onder dit begrip vallen bij rivieren, beken, de waterhuishouding, de afvoer en dynamiek van de waterstroming, de verbinding met grondwater, de passeerbaarheid, de variatie in diepte en breedte, structuur en substraat van de rivierbedding en de structuur van de oeverzone. Wanneer een van deze componenten verstoord raakt, heeft dat ook effect op de andere componenten.

Grootschalige afwateringsmaatregelen, beek- en rivierkanalisaties, stuwen, sluisen, tot aan de oevers reikende landbouwgronden en het regelmatige onderhoud van sloten hebben geleid tot een sterke verandering van de rivieren en oeverzones. De verdieping van vaargeulen heeft bovendien toenemende troebelheid in de monding van de Eems veroorzaakt. Met het oog op de hoogwaterbescherming en het agrarische gebruik zijn natuurlijke overstromingsgebieden bedijkt. Niet ter discussie staat dat een grootschalige hoogwater- en kustbescherming noodzakelijk is vanwege de gesignaleerde klimaatverandering met meer frequente en sterkere stormen, een steeds sneller wegsmelten van gletsjers en poolkappen en de daardoor stijgende zeespiegel.

Deze factoren bepalen de kwaliteit van de leefruimte voor de waterfauna en

-flora. Veranderingen van de leefruimte leiden tot veranderingen van biologische gemeenschappen, het verlies van structurele variatie in de wateren leidt tot een vermindering van de soortenrijkdom.

In deze waterlandschappen worden met name maatregelen ontwikkeld aan de hand van het 'steppingstone-principe'. Onder 'steppingstones' worden zones in de wateren verstaan die goede structuren vertonen en zodoende fungeren als springplank voor waterorganismen, van waaruit weer andere leefruimten kunnen worden gekoloniseerd.

In het stroomgebiedsdistrict Eems kan het overgrote deel van de oppervlaktewateren worden geclassificeerd als 'sterk veranderd' of 'kunstmatig'. Voor deze wateren moet in plaats van de goede ecologische toestand het goede ecologische potentieel worden bereikt, tenzij er sprake is van uitzonderlijke omstandigheden zoals bedoeld in de KRW, bijvoorbeeld verlagening van de milieudoelstellingen. Kunstmatige en sterk veranderde wateren vormen volgens de KRW een bijzondere categorie met een eigen beoordelingsstelsel en eigen doelstellingen.

Passeerbaarheid

Kunstwerken, waterlopen met betonnen oever en bodem en andere maatregelen voor de afvoerregulering belemmeren de stroomopwaartse trek van vissen, die van zee terugkeren naar de rivieren om daar te paaien. Ook hebben deze factoren een beperkende invloed op de migratie die enkele vissoorten over grote afstanden in de binnenwateren ondernemen. Voor zover de rivieren wél voorzien in geschikte paaiplaatsen en goede ontwikkelingsvoorwaarden voor de vissen, hebben de naar zee trekende jonge exemplaren te kampen met de slechte passeerbaarheid van waterkrachtcentrales en gemalen. De talrijke open getijde wateren met natuurlijke zoutgehalte die vroeger bestonden, zijn afgesloten met behulp van dijken en sluisen. Deze ingrepen vormen voor trekvisserij als bot en spiering een ernstige belemmering voor het bereiken van de binnenwateren.

Spuisluisen en gemalen vormen bovendien effectieve barrières tussen zoet en zout water in het getijdgebied.

Met de kanalisatie en bedijking van de binnenwateren zijn allerlei soorten kleine wateren (nevengulen, poelen en plassen) grotendeels verdwenen; dit betekende een aanzienlijk verlies van leefruimte voor de vissoorten die daar vroeger karakteristiek waren.

In het water aangelegde kunstwerken vormen de grootste belemmering voor de verspreiding en vermeerdering van watergebonden kleine organismen. Deze kunstwerken leiden door opstuwung tot slibvorming op de natuurlijke waterbodem. Dit leidt wederom tot een vermindering van de variatie van de waterbodem, en gaat met name ook ten koste van de waardevolle grindbanken, die onder

andere micro-organismen leefruimte bieden en mogelijkheden om zich te verbergen. Daarnaast leiden de kunstwerken tot een blijvende verstoring van de natuurlijke huishouding op de waterbodem, met name doordat bodemdeeltjes vanwege de te lage stroomsnelheid veel minder snel in beweging komen.

Maar de passeerbaarheid is vóór alles relevant voor rivieren die goede paaiplaatsen en leefruimte voor jonge vissen bieden, met name de door grind gekenmerkte beken en rivieren. De ecologische passeerbaarheid van de Eems laat al in de benedenloop sterk te wensen over; in de Eems bevinden zich van bron tot monding allerlei verschillende soorten stuwen, die de stroomop- en stroomafwaartse migratie van alle organismen belemmeren of zelfs volledig verhinderen.

Wat zijn de belangrijke thema's?

Uit de eerste resultaten van de monitoring kunnen de prioriteiten en de thema's voor de opstelling van de maatregelenprogramma's en het beheersplan worden afgeleid:

- Vermindering van de aanzienlijke belasting door diffuse toevoer en toevoer vanuit puntbronnen in de oppervlaktewateren en het grondwater,
- Verbeteringen van de waterstructuur, waar dat mogelijk is,
- Vergroting van de passeerbaarheid van de Eems en haar zijtakken en

Ook de toenemende troebelheid in de monding van de Eems en de negatieve gevolgen daarvan zijn een belangrijke thema's. De afgelopen decennia is er bij de bevolking meer begrip ontstaan voor de ecologische verbanden en wisselwerkingen. Er is aangetoond dat ons (mariene) milieu een hoge mate van bescherming behoeft. Maar het stroomgebiedsdistrict Eems is ook een woon-, recreatie- en economisch gebied. Daarom is bij de afweging tussen bescherming en behoud van de waterkwaliteit, de basis van ons bestaan, enerzijds en het optimaal gebruik maken van het economisch en maatschappelijk potentieel anderzijds een nauwe afstemming vereist met de landbouw, de scheepvaart en de belangen van het algemeen welzijn (toerisme, recreatie, monumentenzorg ...). De verkregen inzichten monden uit in een complex van op elkaar voortbouwende en met elkaar verweven maatregelen, die behalve met de verschillende gebruiksbelangen in gelijke mate met de bescherming van het milieu rekening houden.

